

Rondetafelgesprek Langdurige Ouderenwerkloosheid Position paper Unie KBO

1. Inleiding

De Nederlandse economie groeit en de werkloosheid daalt. Dat is goed nieuws. Maar er is één groep die achterblijft: de oudere werklozen. Veel vaker dan andere leeftijdsgroepen zijn zij bovendien langdurig werkloos. Maar liefst 135.000 50-plussers, zo blijkt uit CPB-cijfers, zitten anno 2015 een jaar of langer zonder werk¹. Dat laat diepe sporen na. Niet alleen voor het huidige inkomen, maar ook voor de hoogte van het pensioen op latere leeftijd. Daarnaast zijn werklozen bewezen ongelukkiger dan werkenden, en laat langdurige werkloosheid soms blijvende littekens achter². Dat zoveel ouderen thuis zitten, betekent voor de arbeidsmarkt en samenleving bovendien een groot verlies van kennis en ervaring.

Dat er sprake is van een fors probleem, is dan ook duidelijk. Tegelijkertijd realiseert de Unie KBO zich dat het ook een complexe kwestie is, waar geen eenvoudige, pasklare oplossing voor is. Er zullen diverse maatregelen genomen moeten worden om ervoor te zorgen dat deze groep mensen, die niet zelden nog meer dan vijftien jaar moet werken tot zij de pensioengerechtigde leeftijd bereikt hebben, niet voortijdig aan de kant komt te staan.

In dit position paper doen wij u als grootste ouderenorganisatie van Nederland daarom vijf aanbevelingen. Die aanbevelingen zijn met name gericht op de werkgever en de overheid. Tot op heden zien wij namelijk dat met op het individu gerichte sollicitatietrainingen, inspiratiedagen en allerhande workshops het vooral de individuele werknemer is bij wie het probleem en de oplossing gezocht worden, terwijl de rol van werkgevers en overheid onderbelicht blijven. Zij zullen zich veel meer moeten inzetten om die talloze welwillende 50-plussers weer aan een baan te helpen. Zoals journalist Jesse Frederiks van *De Correspondent* al aangaf: “Minder cv-pimpcursussen, meer Deltawerken”³.

2. De mobiliteitsbonus

In 2015 is de leeftijdsgrens voor de mobiliteitsbonus – een korting op de werknemersverzekeringen die de werkgever moet betalen – omhoog gegaan, van 50 jaar naar 56 jaar. Een merkwaardige beslissing, gezien ook de minister erkent dat de positie van 50-jarigen op de arbeidsmarkt nauwelijks verschilt van die van 56-jarigen⁴ en mensen steeds jonger aangemerkt worden als ‘oudere werknemer’. Wij pleiten er dan ook voor deze verhoging terug te draaien en ook de groep tussen de 50 en 56 jaar hiervoor in aanmerking te laten komen.

3. No-risk polis

Een werkgever die een oudere, langdurig werkloze in dienst neemt, kan gebruikmaken van de no-riskpolis. Wordt de werknemer ziek, dan betaalt het UWV vervolgens de Ziektewet-uitkering. De Ziektewet-uitkering dekt een groot deel van de loonkosten van de zieke werknemer. De polis kan daarmee bezwaren wegnemen bij werkgevers die vrezen voor hoge kosten door ziek personeel. Die vrees komt vaak al om de hoek kijken wanneer een werknemer 50 jaar of ouder is. De Unie KBO vindt

¹ <http://www.cpb.nl/persbericht/3215875/ouderen-blijven-vaker-langdurig-werkloos>

² <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3184/opinie/article/detail/3472186/2013/07/08/Overheid-doe-eens-wat-aan-de-werkloosheid-in-plaats-van-aan-het-tekort.dhtml>

³ <https://decorrespondent.nl/2869/Hoe-werkloosheid-je-eigen-probleem-werd/172602766831-9b36190e>

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2014/06/26/uitbreiding-aanpak-ouderenwerkloosheid>

daarom dat de leeftijdsgrens voor de no-riskpolis omlaag moet. Op dit moment komen alleen mensen geboren vóór 8 juli 1954 hiervoor in aanmerking. Wij vinden dat werkgevers ook voor deze polis in aanmerking moeten komen als zij een langdurig werkloze van 50 jaar en ouder in dienst nemen.

4. Maatwerk

Zeker voor meer kwetsbare groepen, zoals langdurig werklozen, zijn persoonlijke begeleiding en maatwerk bijzonder belangrijk. Digitale ondersteuning op afstand en massale inspiratiedagen met honderden aanwezigen voldoen voor hen veelal niet. Het UWV kan, onder meer door de flinke bezuinigingen van de afgelopen jaren, dit maatwerk in de meeste gevallen niet bieden. De organisatie bevestigt dat in haar eigen jaarplan. Men is genoodzaakt "de persoonlijke dienstverlening te verminderen", al geven "sommige WW'ers (...) aan dat zij te weinig hulp en ondersteuning vanuit het UWV ervaren".⁵ Ook de verhalen van werklozen, die in de afgelopen maanden in de media te lezen waren, liegen er niet om. In *De Volkskrant* werd het UWV beschreven als een "onpersoonlijk technocratisch bastion".⁶

Hoewel de verhalen soms ronduit ontluisterend zijn, zijn ze voor de Unie KBO niet nieuw. In 2014 constateerden wij al dat de aanpak van het UWV eenheidsworst maakt van oudere werkzoekenden⁷ en pleitten we voor meer maatwerk en persoonlijke begeleiding. Wij zijn dan ook verheugd dat de minister van Sociale Zaken erkent dat de digitalisering doorgeschoten is en dat er meer persoonlijk contact nodig is om mensen verder te helpen. Daarom verbaast het ons dat de bezuinigingen op de basisdienstverlening van het UWV voor 2016 en 2017 nog niet uit de boeken zijn. Zelfs de minister erkent immers dat het juist deze dienstverlening is waar het aan schort. Wij willen de Kamer dan ook met klem aanraden deze taakstelling bij het behandelen van de begroting van het ministerie van Sociale Zaken aan de orde te stellen.

5. Bezuinigingen

Het kabinet heeft in de afgelopen jaren binnen tal van sectoren zeer fors bezuinigd. Onder meer de zorg- en welzijnssector moet het nog altijd ontgelden. Immers, de minister van Volksgezondheid wil de zorgkosten zoveel mogelijk beteugelen. Dat heeft echter grote gevolgen voor de werkgelegenheid in die sector. In augustus 2015 bleek uit CBS-cijfers dat in de zorg in slechts twee jaar tijd maar liefst 65.000 banen verloren zijn gegaan. De ontslagen vallen vooral binnen de verpleging, verzorging en in de thuiszorg. Juist in die sector werken veel ouderen: meer dan één op de vijf werknemers is ouder dan 55 jaar. De doelen van het ministerie van VWS zijn, kortgezegd, funest voor deze groep werknemers. De bezuinigingen zijn bovendien niet alleen slecht voor de werkgelegenheid, maar ook voor de kwaliteit en beschikbaarheid van zorg. Dat blijkt wel uit talloze rechtszaken die worden gevoerd door hulpbehoevende ouderen die plots hun – inmiddels werkloze – hulp moeten missen. Ook de cijfers over overbelaste mantelzorgers die de zorg die voorheen door professionals gedaan werd moeten overnemen, zijn veelzeggend.

Meer investeringen, of op zijn minst het schrappen van op handen zijnde bezuinigingen in 2016 en 2017, zouden niet alleen de zorg verbeteren, maar ook veel mensen weer aan een baan helpen. Het zou een goede zaak zijn wanneer de minister van Sociale Zaken hierover met zijn collega van Volksgezondheid in gesprek gaat. Dat het schrappen van bezuinigingen tot overschrijding van het budgettair kader kan leiden, is uiteraard goed mogelijk. De Unie KBO vindt echter dat de bestrijding

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/jaarplannen/2014/12/22/uwv-jaarplan-2015/uwv-jaarplan-2015.pdf>

⁶ http://nos.nl/artikel/2056053-uwv-persoonlijk-contact-met-werkloze-opnieuw-invoeren.html?npo_cc=na&npo_rnd=120086041&npo_cc_skip_wall=1

⁷ <http://www.destentor.nl/regio/zwolle/ouderenorganisaties-uwv-draait-eenheidsworst-1.4367415>

van de werkloosheid momenteel prioriteit moet hebben boven het verder terugdringen van het begrotingstekort, dat met 1,4 procent ruim onder de Brusselse grens van 3% ligt.

6. IOAW en IOW

Tot slot vraagt de Unie KBO in dit position paper uw aandacht voor de vele oudere werkloze werknemers die niet meer aan de slag komen en tot hun AOW-leeftijd werkloos blijven. Want alle inspanningen ten spijt, momenteel lukt het langdurige werkloze ouderen vaak niet om een nieuwe baan te vinden. Deze werklozen kunnen op dit moment, na afloop van hun WW-uitkering, in aanmerking komen voor de IOAW of IOW. De IOAW-uitkering is bedoeld voor mensen die 50 jaar of ouder zijn op de eerste werkloosheidsdag. Om recht te hebben op IOW moet je op de eerste werkloosheidsdag 60 jaar of ouder zijn. Beide regelingen voorzien in een uitkering op bijstandsniveau, maar met ruimere inkomens- en vermogensvrijstellingen. Zo wordt er bij de vaststelling van de hoogte van de IOAW niet gekeken naar het eigen vermogen of een eigen huis of het vermogen van de partner, en bij de IOW daarnaast ook niet naar het inkomen van de partner. Bij de bijstand is dat anders. Zowel eigen vermogen als het inkomen en het vermogen van de partner tellen mee voor de vaststelling van de hoogte van de bijstandsuitkering. Dat betekent vaak dat men een veel lagere of geen uitkering krijgt, met een armoedeval als gevolg. De IOAW en IOW kunnen dat voorkomen. Wij vinden het dan ook uitermate onverstandig dat beide regelingen in de komende jaren worden afgebouwd. Sinds 1 januari 2015 komen mensen alleen nog voor de IOAW in aanmerking als zij geboren zijn voor 1965. De groep die daarna geboren is, komt na de WW-periode direct in de bijstand. De IOW blijft nog maar bestaan tot 2020. Zij die daarna werkloos worden, wacht na de WW-periode ook de bijstand. Ondertussen wordt de kans dat een oudere werkloze in de bijstand terechtkomt, steeds groter. Immers, de duur van de WW wordt steeds korter en de AOW-leeftijd stijgt.

Wij vinden dat voorkomen moet worden dat mensen die soms veertig jaar hebben gewerkt en voor wie de pensioenleeftijd in zicht is, in een armoedeval terechtkomen. De oproep van de Unie KBO is daarom kort en helder: houd de IOAW en IOW in stand. Dat hebben oudere werklozen niet alleen hard nodig, maar na jarenlange trouwe dienst ook meer dan verdiend.